

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักสูตรในระดับประถมศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี (กรมวิชาการ, 2535) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดให้ผู้สอนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการแบบเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกวิชา (วิเชียร ภูสุวรรณ, 2545)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นไปตามแนวทางของการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการสอนที่จัดเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเองผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำหรือให้คำปรึกษา (กรมวิชาการ, 2545) ผู้สอนจะเป็นผู้เตรียมด้านเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเอง และเกิดพัฒนาการดีขึ้น (อัจฉรา วงศ์โสธร, อ่างถึงใน บุญเลิศ ภูตินณา, 2546) การจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเอาชีวิตจริง และเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง ผู้เรียนมีอิสระภาพเต็มศักยภาพของความสามารถ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะแบบที่มีประสิทธิภาพทั้งผู้สอนและผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถเฉพาะตัว และศักยภาพในตนเองร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุสำเร็จได้ (อุไรวรรณ อินทรีย์, 2541) และนักเรียนได้รับการฝึกการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อเตรียมการอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนความสำเร็จร่วมกัน จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (เทียน ทองแก้ว, 2537) จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ พบว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ Jayce and Wid (1986 อ้างใน สุลิตดา ลอยฟ้า, 2537) กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ช่วยพัฒนาทั้งในด้านสติปัญญา และสังคม เพราะว่ามีมนุษย์อยู่ร่วมกันใน

สังคมมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนเองและบุคคลอื่น จากงานวิจัยของ Bejarano, Yael (1987) ได้ทดลองวิธีการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในกลุ่มเล็ก (Student Teams and Achievement Divisions) ในห้องเรียนเปรียบเทียบกับกลุ่มที่เรียนแบบทั้งชั้น พบว่า กลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในกลุ่มเล็ก (Student Teams and Achievement Divisions) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบทั้งชั้นและจากงานวิจัยของ เสกสรร กนกพรรณ (2547) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบ (Student Teams and Achievement Divisions) มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มากกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

การเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพิจารณาทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ และการยอมรับซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุขพร้อม ๆ กับพัฒนาความดีงาม และความรู้ความสามารถ ส่งผลดีดังต่อไปนี้ วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2539)

1. ช่วยส่งเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนในกลุ่มทุกคนจะช่วยเหลือแลกเปลี่ยนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเปิดเผย สมาชิกกลุ่มทุกคนกล้าถามคำถามที่ตนไม่เข้าใจ บรรยากาศเช่นนี้นำไปสู่การอภิปรายซักถามทั้งในและนอกชั้นเรียนอันจะนำไปสู่การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน

2. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย การแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุยอภิปราย ซักถาม จนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน คนที่เรียนเก่งสามารถช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าให้ตามเพื่อนให้ทัน

3. ช่วยลดปัญหาวินัยในชั้นเรียน ผู้เรียนจะให้กำลังใจยอมรับและร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะรับผิดชอบในความสำเร็จของกลุ่ม

4. ช่วยยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของทั้งห้องเรียน เมื่อผู้เรียนเก่งจะช่วยเหลือผู้เรียนอ่อน เขาจะเรียนรู้ความคิดรวบยอดของสิ่งที่กำลังเรียนได้ชัดเจนขึ้นขณะที่ผู้เรียนอ่อนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนที่ใช้ภาษาใกล้เคียงกันได้ง่ายกว่าเรียนจากผู้สอน

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ศึกษาค้นคว้าทำงาน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีอิสระที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ของตน

6. ผู้เรียนที่มีประสบการณ์ในการเรียนแบบร่วมมือ จะมีทักษะในการบริหาร จัดการการ เป็นผู้นำการแก้ปัญหา มนุษยสัมพันธ์และการสื่อความหมาย

7. เตรียมผู้เรียนให้ออกไปใช้ชีวิตในโลกของความเป็นจริง ซึ่งเป็นโลกที่ต้องอาศัยความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสาระสุขศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้จัดกระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสาระการเรียนรู้สุขศึกษาไว้อย่างหลากหลาย เช่น การใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping), การบันทึกการเรียนรู้ (Learning Logs), การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning By Doing), การประเมินตนตามสภาพจริง (Authentic Self – Assessment), เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (COOPERATIVE LEARNING) ซึ่งรูปแบบการสอนที่สามารถนำไปพัฒนาการสอนในสาระการเรียนรู้สุขศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ มีความหลากหลาย ซึ่งควรควรเลือกใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน และยังสอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสำราญวิทยา

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.4 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาผลการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนสำราญวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1) รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) แบบ STAD (Student Teams and Achievement Divisions)

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระการเรียนรู้สุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3) หลักสูตรสาระการเรียนรู้สุขศึกษาที่ใช้ในการทดลองในครั้งนี้ ใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของโรงเรียนโนนลำราญ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

หน่วยการเรียนรู้

การจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี/รายวิชา ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้รายปีของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงานต่อไปนี้

1. นำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคมาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่องย่อย
2. ดึงนำหัวข้อเรื่องย่อยมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้
3. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
4. กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความสามารถ
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ปฏิบัติการทดลองในปีการศึกษา 2548 ภาคเรียนที่ 2 ระหว่างเดือน มกราคม 2549- เดือนมีนาคม 2549

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 การสอนโดยใช้รูปแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) หมายถึง วิธีสอนที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อย ๆ เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความหมายต่อการสำเร็จของกลุ่ม และสมาชิกแต่ละคนมีโอกาสช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้เท่าเทียมกัน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ รูปแบบ STAD (Student Teams and Achievement Divisions) หมายถึง การร่วมมือกันเรียนรู้แบบกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก ที่ละความสามารถทางการเรียน คือในกลุ่มมีทั้งนักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยคิดอัตราส่วน 1:2:1: รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ทั้งรูปแบบ STAD (Student Teams and Achievement Divisions) ที่กล่าวมามีขั้นตอนการสอนที่โดยทั่วไป 6 ขั้นตอน

- 1) ขั้นนำ เพื่อทดสอบความรู้เดิม และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2) ขั้นสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอดของบทเรียน

- 3) ขั้นสรุป เพื่อทบทวนความคิดรวบยอดของบทเรียนที่ผ่านมา
- 4) ขั้นศึกษากลุ่มย่อย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจในความคิดรวบยอด จากการดำเนินกิจกรรม ในชั้นการสอนของครูมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือฝึกฝนทักษะให้เกิดความชำนาญโดยการอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม
- 5) ขั้นวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
- 6) ขั้นยกย่องกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ

1.5.2 สารการเรียนรู้สุขศึกษา หมายถึง การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ดังนี้

- 1) ความสำคัญของการมีพฤติกรรมที่ปลอดภัยที่บ้าน โรงเรียน และขณะเดินทาง
- 2) พฤติกรรมที่ปลอดภัยที่บ้าน โรงเรียน การเดินทาง
- 3) การป้องกันอัคคีภัยและช่วยเหลือตัวเองเมื่อเกิดอัคคีภัย
- 4) อันตรายจากการใช้ยาในทางที่ผิด และการใช้สารเสพติดที่ต่อสุขภาพและผลกระทบต่อครอบครัว
- 5) ภัยจากสารเสพติดและการป้องกัน
- 6) สิทธิของตนเองและสิทธิของผู้อื่น
- 7) การแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง
- 8) วิธีแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง
- 9) การสื่อสารที่สร้างสรรค์และการสื่อสารทางบวกเพื่อป้องกันความรุนแรง
- 10) การปฐมพยาบาลเมื่อเกิดอุบัติเหตุ การห้ามเลือด บาดแผลไฟไหม้ บาดน้ำ ร้อนลวก เข้าเฝือกชั่วคราว
- 11) การดูแลรักษาเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วย การใช้ยาสามัญประจำบ้าน

1.5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของกลุ่มเป้าหมายที่สอนโดยใช้รูปแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบ STAD (Student Teams and Achievement Divisions) โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

1.6.2 เป็นแนวทางให้สำหรับผู้สอนได้นำรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ไปใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระอื่น ๆ

1.6.3 ช่วยพัฒนานิสัยอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น และพัฒนาคุณสมบัติบางประการ เช่นความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และการยอมรับซึ่งกันและกัน